

Asiantuntijalausunto / Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää Opetushallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. (HE 143/2025 vp)

Tilauuskoulutus

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät voi nykyisin järjestää tilauuskoulutusta suomalaisille tai muille Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille tai heihin rinnastettaville henkilöille. Jotta Suomen osaajatarpeisiin voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti vastata, tilauuskoulutusta olisi tarve järjestää myös ryhmille, jotka koostuvat EU/ETA-valtioiden kansalaisista. Nyt tehtävät säädösmuutokset mahdollistaisivat tämän, minkä Opetushallitus näkee hyvänä sekä työvoimatarpeisiin vastaamisen että yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tavoitteiden vastaisesti koulutuksen järjestäjän vastuulle kuuluvaa koulutuksen organisointia on siirtynyt vientiyritykselle, joilla ei ole järjestämislupaa koulutuksen toteuttamiseen. Jotta tilanne selkiytyisi ja myöskään opiskelijoiden kannalta ei jatkossa syntyisi epäselvyyttä ja väärinkäytöksiä esimerkiksi maksuvelvoitteiden osalta, nyt tehtävät säädösmuutokset ovat tarpeen.

Ammatillisen koulutuksen tilauuskoulutusta koskevia säännöksiä on tarkoitus muuttaa siten, että tilauuskoulutusopiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sovitaan entistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla. Lisäksi on tarkoitus säätää koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta tiedottaa opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Opetushallitus näkee näiden muutosten selkeyttävän rajanvetoa valtionosuusrahoitteisen ja markkinoiden ehdoilla tapahtuvan tilauuskoulutuksen välillä. Tulevien epäselvyyksien välttämiseksi ja opiskelijoiden

oikeusturvan varmistamiseksi on hyvä, että koulutuksen järjestäjille on tarkoitus säätää velvoite tiedottaa opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Nykyisten säädösten mukaan ammatillisessa koulutuksessa voidaan järjestää Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta tutkintovientinä. Opetushallitus näkee tärkeäksi jatkossakin huolehtia ulkomaille suuntautuvasta tutkintoviennistä, johon nyt tehtävillä säädösmuutoksilla ei tulisi olla vaikutusta. Opetushallitus korostaa, että on tärkeää tunnistaa Suomessa toteutettavan tilauskoulutuksen ja ulkomaille tapahtuvan tutkintoviennin erot. Tästä tulee myös toteuttaa riittävästi informaatio-ohjausta eri toimijoille.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksessa tilauskoulutus on erittäin vähäistä. Sitä voivat antaa vain International Baccalaureate (IB) -tutkintoon johtavaa koulutusta järjestävät lukiokoulutuksen järjestäjät tietyin rajatuin ehdoin. Tilauskoulutusta koskevilla muutosesityksillä ei siten ole kovin merkittävää vaikutusta lukiokoulutuksen järjestämiseen.

Lukiokoulutukseen hakeudutaan ulkomailta sekä omaehtoisesti että välittäjäorganisaatioiden avulla. Opetushallitus pitää tärkeänä, että lakiesitysluonnoksessa puututaan tilanteeseen, jossa suomalaiseen lukiokoulutukseen hakeudutaan ulkomailta välittäjäorganisaatioiden avulla. Kuten esityksessä todetaan, Suomeen on 2020-luvulla syntynyt ilmiö, jossa yksityiset yritykset markkinoivat maksutonta suomalaista lukiokoulutusta Euroopan ulkopuolella. Yritysten palveluihin sisältyy yleensä mm. maksullista kieli- ja kulttuurikoulutusta, jota tarjotaan ennen Suomeen saapumista opiskelijan lähtömaassa ja ko. maan kansallisen lainsäädännön piirissä. Tietojen mukaan joillekin välikäsille olisi jouduttu maksamaan jopa merkittäviä summia edellytyksenä päästä Suomeen opiskelemaan.

Opetushallitus kannattaa tilauskoulutusta koskevan lukiolain 9 §:n 1 ja 4 momentin muuttamista. Nämä säädösmuutokset eivät kuitenkaan koske muuta kuin tilauskoulutusta, joten ulkomaille toimivien yritysten suomalaiseen lukiokoulutukseen

liittyvään muuhun rekrytointi- ja välitys- ja koulutustoimintaan sekä siihen liittyviin lieveilmiöihin tulisi puuttua painokkaasti muilla toimenpiteillä.

Lukuvuosimaksut

Ammatillinen koulutus

Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille on tarkoitus säätää lukuvuosimaksut ammatillisessa koulutuksessa, jolloin nämä opiskelijat eivät olisi valtionosuusrahoituksen piirissä. Opetushallitus näkee esitetyn muutoksen selkeyttävän tilannetta, sillä nykyisin Euroopan talousalueen ulkopuolelta Suomeen tulevat opiskelijat voivat opiskella maksuttomassa valtionosuusrahoitteisessa koulutuksessa tai tilauskoulutuksessa, jonka tilaajalla on oikeus periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta tilaajan sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja.

Lukuvuosimaksullisuuden piiristä rajattaisiin pois useita ryhmiä, kuten Euroopan talousalueella vakituista asuvat kolmansien maiden kansalaiset, vakiintuneiden ohjelmien kautta saapuvat vaihto-opiskelijat, joiden tavoite ei ole koko tutkinto sekä tilapäistä suojelua saavat. Opetushallitus näkee hyvänä maksullisuuden rajauksen koskemaan ainoastaan niitä, jotka tulevat Suomeen ensikertalaisena tarkoituksenaan opiskelu Suomessa. Näin ollen mm. tilapäisen suojelun kohteena olevat ukrainalaiset jäisivät lukuvuosimaksujen ulkopuolelle. Myös se on tärkeää, että lukuvuosimaksut eivät heikennä kannustavuutta tulla Suomeen opiskelemaan ja työskentelemään.

Opetushallitus kannattaa oppisopimuskoulutusta koskevaa esitystä, jonka mukaisesti työperäisellä oleskeluluvalla oppisopimuskoulutukseen tulevat henkilöt eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia, ja että oppisopimuskoulutukseen siirtyvän tai tutkinto-opintoja osin oppisopimuksella suorittavan henkilön lukuvuosimaksujen osalta annetaan päätösvaltaa koulutuksen järjestäjälle.

Opetushallitus näkee lukukausimaksujen käyttöönoton kokonaisuudessaan yhtenäistävän ja selkeyttävän tutkintovientitoimintaa toisella asteella suhteessa korkeakoulutukseen.

Tämä tekee suomalaisen koulutusjärjestelmän toiminnan ja periaatteet koherentiksi kokonaisuudeksi ulkomaisille koulutustoimijoille.

Opetushallitus korostaa, että lukuvuosimaksulliset opiskelijat ovat osa kansallista koulutusjärjestelmää, ja heillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua esimerkiksi Erasmus+ -ohjelmaan kuten valtionosuusrahoituksen piirissä olevilla opiskelijoilla. Tilauskoulutuksen osalta Erasmus+ -rahoituksen käyttö ei ole mahdollista, koska kyse on liiketoiminnallisesta toiminnasta. Opetushallitus huomioi nämä erot informaatio-ohjauksessaan ja ohjeistuksessa ohjelmien soveltuvuudesta eri koulutusmuotoihin.

Lukiokoulutus

Opetushallitus nostaa esille pienten ja syrjäisten lukiokoulutuksen järjestäjien hyvin haastavan tilanteen järjestää lukiokoulutusta nopean väestömuutoksen tilanteessa. Ulkomailta tulevat opiskelijat ovat toistaiseksi paikanneet pienenevää lukio-opiskelijoiden määrää, jolloin lukiokoulutuksen järjestäminen on ollut ylipäättään mahdollista monilla haja-asutusalueilla. Lukuvuosimaksujen voidaan arvioida vähentävän ulkomaisten opiskelijoiden halukkuutta hakeutua Suomeen ja siten vaikeuttavan lukiokoulutuksen järjestämistä entisestään. Osa kunnista saattaa joutua luopumaan lukiostaan, ja sillä voi olla vaikutuksia myös perusopetuksen järjestämiseen (esimerkiksi yhteiset opettajat ja tilat). Opetushallitus pitää tärkeänä, että lukuvuosimaksun käyttöönoton vaikutuksia lukiokoulutuksen ja samalla myös perusopetuksen järjestämiseen seurataan ja arvioidaan tiiviisti. Mahdollisiin havaittuihin kriittisiin muutostarpeisiin tulisi vastata nopeilla toimenpiteillä.

Hallituksen esityksessä linjataan, että lukiokoulutuksen järjestäjän olisi perittävä vähintään koulutuksen järjestämisestä keskimäärin aiheutuvat kustannukset kattava lukuvuosimaksu lukiokoulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta EU- tai ETA-alueen ulkopuolisen valtion kansalaiselta. Opetushallitus toteaa, että esitetyn lukuvuosimaksun hinnoitteluperusteen perusteella lukiokoulutuksen järjestäjien välille voi edelleen syntyä kilpailuasetelma. Pieni ja syrjäinen järjestäjä ei voisi kilpailusyistä siirtää ulkomaisten opiskelijoiden koulutuksesta sille aiheutuvia todellisia korkeita opiskelijakohtaisia

kustannuksia kokonaisuudessaan lukuvuosimaksuun, vaan lukuvuosimaksu pitäisi asettaa kilpailukykyiseksi muiden järjestäjien kanssa eli lähelle valtakunnallista keskimääristä kustannustasoa. Tästä seuraisi, että todellisten kustannusten ja määritetyn alhaisemman lukuvuosimaksun erotus täytyisi lopulta kattaa pienen koulutuksen järjestäjän omalla rahoituksella. Ulkomaisten opiskelijoiden lukiokoulutuksen järjestäminen alle todellisen kustannustason ei ole taloudellisesti kestävä ratkaisu. Siksi olisi tärkeää seurata koulutuksen järjestäjien määrittämien lukuvuosimaksujen hinnoittelua ja tarvittaessa puuttua mahdolliseen epätarkoituksenmukaiseen hinnoittelu- ja kilpailutilanteeseen.

Tietojenvaihto koulutuksen järjestäjien ja Maahanmuuttoviraston välillä

Alaikäisten opiskelijoiden rekrytointiin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisista maista voi sisältyä riskejä, eikä viranomaisten ja oppilaitosten yhteistyössä ole aina ole pystytty varmistamaan lasten oikeuksien toteutumista. Ilman huoltajia Suomessa asuvat alaikäiset henkilöt voivat myös joutua hyväksikäytetyksi riippuvaisen asemansa vuoksi. Koulutuksen järjestäjillä ei ole voimassa olevan lainsäädännön puitteissa oikeutta saada rekisteritietoa siitä, millaisella oleskeluluvalla henkilö tai hänen perheenjäsenensä oleskelee, mikä olisi välttämätöntä esityksessä ehdotetun EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten valtioiden kansalaisten lukuvuosimaksullisen koulutuksen toteuttamiseksi. Opetushallitus pitääkin tärkeänä tavoitteena laajentaa koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeutta EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tulevien henkilöiden oleskelupien tilanteesta ja perusteista. Myös koulutuksen järjestäjille tuleva velvollisuus ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle epäillyistä väärinkäytöksistä nähdään myönteisenä.